

Příprava a realizace letní školy v přírodě pro děti předškolního věku

Bc. et Bc. Anna Křivánková

Bakalářská práce
2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. et Bc. Anna Křivánková**

Osobní číslo: **H130306**

Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Učitelství pro mateřské školy**

Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Příprava a realizace letní školy v přírodě pro děti předškolního věku**

Zásady pro vypracování:

Vymezení teoretických východisek o přípravě a realizaci letní školy v přírodě.

Příprava projektu letní školy v přírodě.

Realizace letní školy v přírodě.

Evaluace projektu letní školy v přírodě, s dětmi i učiteli.

Zpracování a vyhodnocení projektu, doporučení pro praxi mateřských škol.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. Psychologie pro učitele. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-273-7.

FICHOVÁ, Katarína a Eva SZOBIOVÁ. Rozvoj tvořivosti a klíčových kompetencí dětí: náměty k RVP pro předškolní vzdělávání. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0195-3.

GILBERTSON, Ken. Outdoor education: methods and strategies. Champaign, IL: Human Kinetics, 2006. ISBN 0736047093.

JANČAŘÍKOVÁ, Kateřina a Magdalena KAPUCIÁNOVÁ. Činnosti venku a v přírodě v předškolním vzdělávání. Praha: Raabe, 2013. ISBN 978-80-7496-071-0.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. Pedagogický slovník. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, PhD.

Ústav školní pedagogiky

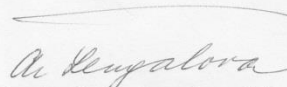
Datum zadání bakalářské práce:

24. listopadu 2015

Termín odevzdání bakalářské práce:

27. dubna 2016

Ve Zlíně dne 24. listopadu 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, PhD.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 24. 4. 2016

..... *Anna Kriváková*

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být tež nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřena na využití potenciálu letní školy v přírodě s dětmi předškolního věku. Autorka popisuje problematiku plánování a organizace letní školy v přírodě, která je spojena v současné době i s problémy. V teoretické části jsou popsány právní předpisy a normy, které se týkají personálního, bezpečnostního a technického zabezpečení letní školy v přírodě. Aplikační část práce je věnovaná koncepční prezentaci jedné konkrétní letní školy v přírodě, která byla přichystána pro vybranou mateřskou školu. V práci je popsána realizace školy v přírodě, její průběh a také jsou prezentovány evaluační výstupy.

Klíčová slova: škola v přírodě, příprava školy v přírodě, plánování, evaluace letní školy v přírodě

ABSTRACT

Bachelor thesis is focused on the potential of outdoor summer school with preschool children. The author discusses the issue of planning and organization outdoor summer school, which is connected at present with problems. In theoretical part describes the legislation and standards, which relate to personnel, security and technical security outdoor summer school. Application part is devoted to conceptual presentation of one particular outdoor summer school, which was set for the selected Kindergarten. The work describes the realization of outdoor summer school, its development and also are presented evaluation outputs.

Keywords: outdoor school, preparations outdoor school, planning, evaluation of outdoor summer school

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Příprava a realizace letní školy v přírodě pro děti předškolního věku“ vypracovala samostatně pod vedením doc. PaedDr. Adriany Wiegerové, PhD., a s použitím uvedených informačních zdrojů.

Ráda bych na tomto místě poděkovala paní doc. PaedDr. Adrianě Wiegerové, PhD., za její vstřícný přístup, ochotu a odborné rady a připomínky, kterými přispěla k vypracování této bakalářské práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 ŠKOLA V PŘÍRODĚ	12
1.1 HISTORICKÝ EXKURZ	13
1.2 VÝZNAM ŠKOLY V PŘÍRODĚ.....	13
1.3 ZÁKLADNÍ DOKUMENTY	14
1.3.1 Legislativa škol v přírodě.....	14
2 PROCES PŘÍPRAVY	16
2.1 PODMÍNKY ÚČASTI DĚTÍ NA ŠKOLE V PŘÍRODĚ	16
2.2 ADMINISTRATIVNÍ PŘÍPRAVA	16
2.3 DOPRAVA	17
2.4 STRAVOVÁNÍ.....	18
2.5 PERSONÁLNÍ ZABEZPEČENÍ.....	18
2.6 DOKUMENTACE.....	19
2.7 MATERIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ	19
2.8 REŽIM DNE	19
2.9 BEZPEČNOST	20
3 JEDINEČNOST ORGANIZACE ŠKOLY V PŘÍRODĚ PRO DĚTI PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	21
II PRAKTICKÁ ČÁST	23
4 REALIZACE PROJEKTU HAFÍKOVA DOBRODRUŽSTVÍ	24
4.1 TVORBA PROJEKTU.....	24
4.2 DENNÍ REŽIM.....	24
4.3 ORGANIZACE LETNÍ ŠKOLY V PŘÍRODĚ.....	25
4.4 MATERIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ	26
4.5 PROGRAM LETNÍ ŠKOLY V PŘÍRODĚ HAFÍKOVA DOBRODRUŽSTVÍ	28
4.5.1 1. den – pondělí	28
4.5.1.1 Hra „Na brtníky“	30
4.5.1.2 Hra „Co to je?“	30
4.5.1.3 Pohybová hra „Na slepou bábu“	30
4.5.2 2. den – úterý.....	31
4.5.2.1 Hra „Omyly v přírodě“	32
4.5.2.2 Hra „Běh stonožek“	32
4.5.3 3. den – středa	32
4.5.3.1 Hra „Lesní slalom“	34
4.5.3.2 Hra „Rychlá tlapka“	34
4.5.4 4. den – čtvrtek	35
4.5.4.1 Hra „Šišková“	36
4.5.4.2 Hra „Dráha“	36
4.5.5 5. den – pátek	37
5 EVALUACE PROGRAMU LETNÍ ŠKOLY V PŘÍRODĚ	38

5.1	DISKUZE.....	40
5.2	DOPORUČENÍ DO PRAXE	41
	ZÁVĚR	43
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	44
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	46
	SEZNAM PŘÍLOH.....	47

ÚVOD

V současné době, kdy jsme zahlceni technickými vymoženostmi, převládá mezi dětmi spíše pasivní způsob trávení volného času. Je však velmi důležité zaměřit se především na možnosti aktivních způsobů trávení volného času a nabídnout dětem takové aktivity, které je nejen zaujmou a budou je bavit, ale hlavně aby dokázaly děti rozvíjet zejména po zdravotní stránce. Negativní vlivy, ať už se jedná o nedostatek pohybu, nezdravé stravování a různé stresové situace, vedou ke špatnému životnímu stylu.

Trávení volného času v přírodě je pro děti velmi efektivní a zdravou formou rozvíjení jejich zdravého životního stylu. Pobyt v přírodě působí pozitivně na psychiku, dokáže nás uvolnit a slouží také k regeneraci sil. Již od raného věku bychom měli mít kladný vztah k pohybovým aktivitám, pěstovat různé druhy sportů a také rozvíjet svůj pozitivní vztah k přírodě.

Škola v přírodě, organizovaná v mateřských školách je vždy velmi vítaným zpestřením celoročního školního programu. Učitelky i děti zde mají možnost budovat pozitivní vztah k přírodě, různým aktivitám, rozvíjet znalosti i o přírodě a možnostech její ochrany a také hrát různé hry přímo v přírodě. Děti mají možnost prožít různá dobrodružství, která se v běžném školním provozu nevyskytnou, rozvíjí přátelství a schopnosti spolupráce ve skupině.

Cílem bakalářské práce je připravit, realizovat a evaluovat jednu konkrétní koncepci školy v přírodě. Ať už se jedná o promyšlení nápadů na aktivity, zvolení vhodných pomůcek, ale také podrobný denní program na každý den letní školy v přírodě. Patří sem také sestavení evaluačního dotazníku pro rodiče, jehož prostřednictvím je zkoumána jejich spokojenost s přípravou a realizací letní školy v přírodě.

Letní školy v přírodě jsem se účastnila dvakrát a velice mě toto téma zaujalo, proto jsem se rozhodla věnovat se této problematice ve své bakalářské práci. Teoretická část bakalářské práce je zaměřena na konkretizování informací o škole v přírodě a možnostech její organizace. Zabývám se tu důležitými právními předpisy a normami, které je nutné při organizování školy v přírodě dodržovat. V praktické části jsem už přistoupila k samotnému projektu letní školy v přírodě – Hafíkovo dobrodružství. Program trvá pět dní, kde je dětem nabídnut program, kterým je provází postavička pejska Hafíka. V této části také vyhodnocuji dotazník o spokojenosti rodičů s realizací projektu letní školy v přírodě.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ŠKOLA V PŘÍRODĚ

I v dnešní době stále existují názory, že škola v přírodě má pouze rekreační charakter nejen pro děti, ale také pro učitelky. Škola v přírodě však plní hned několik důležitých funkcí. Rozvíjí osobnost dítěte, jeho poznávací a sociální způsobilost a v neposlední řadě také jeho mravní a duchovní hodnoty. Děti získávají a také mají v praxi možnost uplatnit své znalosti o životním prostředí a jeho ochraně. Škola v přírodě se snaží děti motivovat k samostatnosti a má velmi silný vliv na jejich psychický a fyzický rozvoj.

Při organizaci školy v přírodě je důležité zohlednit všechny součásti denního programu, aby byly zastoupeny rovnoměrně. Škola v přírodě nabízí mnoho možností, jak v upravené formě realizovat vyučování. Učitelky jsou dětem k dispozici 24 hodin denně, což v běžném provozu není a nabízí se tak možnost prohlubování vztahů mezi učitelkami a dětmi a také dětmi navzájem.

Škola v přírodě není jen o denních povinnostech a pravidlech, ale především o činnostech a hrách, organizovaných v přírodním prostředí. Hra má svoji neodmyslitelnou a nezastupitelnou úlohu v životě dítěte, rozvíjí jeho fantazii a představivost. S hrou se setkáváme v běžném životě často, v nejrůznějších formách. Definicí her je mnoho. Podle Kořátkové (2005) je hra „základní aktivitou dětské seberealizace“. Funkce hry jsou především sociální, vzdělávací a výchovné. Hra slouží také jako prostředek poznání dítěte, jeho sociálních, emocionálních a kognitivních projevů. Děti se při hře chovají přirozeně a více se otevírají než například při rozhovoru, kdy se mohou více hlídat, zejména starší děti.

Hra může být spontánní či záměrná, v každém případě si však klade podobné cíle. Ať už jde o rozvoj představivosti, emocionality, sociálnosti, motivace, tak má také funkci poznávací, diagnostickou a terapeutickou. Rozlišujeme hry pro jedince, hry ve dvojicích a hry ve skupinách. Na škole v přírodě jsou preferovány hry ve skupinách, kdy spolu děti navzájem kooperují a plní různé úkoly, ale jsou tu zastoupeny také hry, kdy každý vystupuje sám za sebe (např. cesta za pokladem). Pro děti je při hře mnohdy daleko důležitější samotný průběh hry a nikoliv její výsledek.

Některé hry nevyžadují žádné zvláštní pomůcky a mnohdy si lze vystačit pouze s přírodními; u některých her jsou konkrétní pomůcky přímo nezbytné. Při přípravě pomůcek na školu v přírodě je důležité si předem uvědomit, jaké hry se tam budou hrát (zohlednit i varianty podle počasí) a podle toho si dopředu nachystat adekvátní pomůcky.

1.1 Historický exkurz

Již Jan Amos Komenský doporučoval pro zdravý rozvoj dětí a mládeže různá cvičení, hry v přírodě a další aktivity, které jsou provozovány v přírodním prostředí. Kromě Komenského podporovali pobyt na čerstvém vzduchu a tělesné cvičení v přírodě také anglický filosof John Locke a francouzský filozof Jean Jacques Rousseau.

První snahy o pobyt v přírodním prostředí se u nás začaly objevovat v období první republiky, zejména prostřednictvím letních táborů, skautských táborů či různých turistických oddílů. První školy v přírodě byly organizovány zejména pro fyzicky slabší a choulostivé jedince, postupně sem patřily i pobyty pro děti z oblastí zdevastovaných například těžbou a tudíž žijících v nezdravém životním prostředí. Vlivem politických a společenských změn se školy v přírodě zkracovaly a staly se z nich jen příležitostné pobyty. Náklady na tyto pobyty v současné době plně hradí rodiče a jsou realizovány převážně v soukromých objektech (penzion, hotel), které ovšem musí splňovat přísné normy pro dětskou rekreaci.

1.2 Význam školy v přírodě

Škola v přírodě má pro děti velký význam a to nejen z hlediska zdravotního, ale také výchovného a vzdělávacího. Děti rozvíjí svou tělesnou kondici. Přínosné je i to, že se děti pohybují ve zdravém prostředí přírody (les, louky, rybníky, potok apod.). Dostatek pohybu na čerstvém vzduchu má velmi pozitivní vliv na jejich fyzickou kondici. Dětem velmi prospívá změna ve stereotypu, kam pro mnohé běžná docházka do mateřské školy patří. Děti se také odpoutají od svých každodenní starostí, eventuálně rodinných problémů a v kolektivu svých kamarádů prožijí nevšední dobrodružství.

Podle §10 vyhlášky MŠMT č. 108/2005 Sb., o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních zajišťuje škola v přírodě zotavovací pobyt ve zdravotně příznivém prostředí dětem mateřských škol a žákům plnicích povinnou školní docházku, popřípadě pobyt vybraných skupin dětí mateřských škol a žáků plnicích povinnou školní docházku bez přerušování vzdělávání.

Škola v přírodě plní také výchovnou a vzdělávací funkci. Výchovná funkce je zastoupena zejména situacemi, které intenzivně působí na všestranný rozvoj dítěte. Děti by měly zažít pocity uplatnění se v kolektivu a poznávat sebe sama v cizím prostředí. Prostřednictvím vhodně zvolených aktivit a nabídky činností můžeme pozitivně přispět k uspokojení sociálních potřeb dětí, dále pak je rozvíjena jejich tvořivost a také samostatnost. Děti se na škole

v přírodě učí vzájemné toleranci a také kooperaci při společných aktivitách. Učitelky by se měly co nejvíce snažit rozvíjet psychickou pohodu, aby si děti odnesly co nejlepší vzpomínky.

Vzdělávací funkce je na škole v přírodě zastoupena zejména poznáváním nového prostředí, se kterým se musí nejprve seznámit a následně ho prozkoumávají a zjišťují možnosti aktivit v novém prostředí a jeho nejbližším okolí. Děti si prohlubují své znalosti o živé a neživé přírodě a rozvíjí své etické a estetické citění.

1.3 Základní dokumenty

Škola v přírodě má za úkol pokračovat ve výchovně - vzdělávacím procesu dětí a respektovat přitom vzdělávací dokumenty. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vydalo Národní program rozvoje v České republice, tzv. Bílou knihu. Tento dokument formuluje východiska a obecné a rozvojové projevy pro vývoj vzdělávací soustavy.

Na organizaci a průběh školy v přírodě, zejména její program, má významný vliv klíčový dokument, se kterým by se měla povinně seznámit každá učitelka mateřské školy, a tím je právě Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, ze kterého potom vychází konkrétní školní vzdělávací programy jednotlivých mateřských škol.

Organizace školy v přírodě vychází z hlavních principů RVP PV a to zejména při akceptaci přirozených vývojových specifíků dětí předškolního věku. Škola v přírodě by měla rozvíjet vzdělávání každého jednotlivého dítěte v rozsahu jeho individuálních možností a potřeb. V RVP PV jsou definovány také úkoly předškolního vzdělávání, kam patří zajištění prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů, které dítě vedou k aktivnímu rozvoji a učení. Snahou je také smysluplně obohatit denní program dítěte a poskytovat mu odbornou péči. Z RVP PV také plyne, že dítě by mělo čas prožít v mateřské škole, tedy i na škole v přírodě, strávit radostně a získávat příjemné zkušenosti.

1.3.1 Legislativa škol v přírodě

Před uskutečněním školy v přírodě, respektive před samotným začátkem přípravy organizace školy v přírodě, je nutné se seznámit s legislativními podmínkami, které jsou závazné pro pořádání škol v přírodě. V oblasti školství došlo v roce 2005 k několika legislativním změnám a některé z nich se týkaly i škol v přírodě. Tou nejvýznamnější bylo zrušení vyhlášky MŠMT ČR č. 303/1996 Sb., která přímo řešila vysílání dětí, pobyt a stravování dětí a žáků na škole v přírodě.

Následuje výčet zákonů, jejichž vyhlášky a paragrafy upravují podmínky pro řízení, organizaci a pobyt dětí ve škole v přírodě:

- vyhláška MŠMT ČR č. 108/2005 Sb., o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních,
- vyhláška MZ ČR č. 106/2001 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti, která byla novelizovaná vyhláškou č. 148/2004 Sb.,
- vyhláška MZ ČR č. 137/2004 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závazných,
- vyhláška MZ ČR č. 252/2004 Sb., o požadavcích na pitnou vodu a rozsah a četnost její kontroly a stanovuje hygienické limity mikrobiologických, fyzikálních, chemických a jiných ukazatelů jakosti pitné vody včetně pitné vody balené a teplé vody,
- vyhláška MZ ČR 135/2004 Sb., o hygienických požadavcích na koupaliště, sauny a hygienické limity písku v pískovištích,
- vyhláška MZ ČR č. 464/2000 Sb., vymezuje hygienické požadavky na koupaliště, sauny a hygienické limity venkovních hracích ploch,
- vyhláška MZ ČR č. 6/2003 Sb., o hygienických limitech chemických, fyzikálních a biologických ukazatelů pro vnitřní prostředí pobytových místností některých staveb,
- vyhláška MŠMT č. 107/2008 Sb., která upravuje a mění vyhlášku č. 107/2005 Sb., o školním stravování,
- zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví,
- zákon č. 395/1991 Sb., o školských zařízeních.

2 PROCES PŘÍPRAVY

Procesu přípravy školy v přírodě je nutné věnovat hodně času, ať už se jedná o termín konání a rezervaci ubytování, či konkrétního programu a výběru pomůcek. Tuto přípravu rozhodně není dobré podceňovat. Dobrá příprava je základem hladkého průběhu celé akce. V současné době hradí veškeré náklady spojené s realizováním školy v přírodě rodiče, a proto mateřské školy často hledají nějakého sponzora, což je ovšem velmi náročné. Na prvním místě při přípravě na školu v přírodě je nutné se důkladně seznámit s legislativními předpisy, které realizaci ovlivňují a které je nutné dodržovat. Problematika legislativních úprav je popsána v kapitole 1.3.1 (viz výše).

2.1 Podmínky účasti dětí na škole v přírodě

Podle zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví může mateřská škola vzít na školu v přírodě pouze takové dítě, které je zdravotně způsobilé, podrobilo se stanoveným očkováním a má doklad o bezinfekčnosti. Potvrzení o zdravotní způsobilosti a schopnosti účasti na škole v přírodě vydává praktický lékař dítěte. Ve zprávě ošetřující praktický lékař uvádí, zda je dítě pravidelně očkováno. V případě, že očkováno není, musí mít dítě doklad, že je proti nákaze imunní, či že se pro trvalou kontraindikaci nemůže nechat očkovat. Povinností je také ve zprávě uvést, zda a na co je dítě alergické a jaké bere pravidelné léky. Lékařská zpráva je platná rok od data vystavení. Pokud by ovšem došlo ke změně zdravotního stavu dítěte, je nutné, aby ošetřující lékař vystavil nový posudek.

Dalším faktorem je to, zda dítě jeví nějaké známky akutního onemocnění (např. průjem, horečka, zvracení, silné zahlenění, apod.). Dítě by také minimálně dva týdny před nástupem na školu v přírodě nemělo přijít do styku s infekční osobou. Potvrzení o těchto skutečnostech stvrzují svým podpisem zákonní zástupci dítěte a předloží ho odpovědné učitelce v den odjezdu na školu v přírodě. Po skončení školy v přírodě je posudek o zdravotní způsobilosti vrácen zpět zákonným zástupcům.

2.2 Administrativní příprava

Jak již bylo zmíněno, příprava školy v přírodě je dlouhodobá záležitost a vyžaduje aktivní zapojení všech zúčastněných. Měsíc před samotným konáním školy v přírodě je mateřská škola povinna nahlásit příslušnému orgánu ochrany veřejného zdraví termín a místo konání, počet zúčastněných dětí, způsob zabezpečení pitnou vodou, což dokládá majitel potvrzením

o odběru vody z veřejného vodovodu a v neposlední řadě také způsob zajištění stravování všech účastníků školy v přírodě.

Vedení mateřské školy si musí hned na začátku ujasnit, zda si celou školu v přírodě zorganizuje samo, nebo využije služeb pořádajících agentur, což se ovšem značně prodraží. I v případě samostatné organizace školy v přírodě mohou mateřské školy využívat nabídky programů ubytovacích zařízení, které nabízí programy na míru. Nejčastěji si však mateřské školy i tak zajišťují celou organizaci školy v přírodě samy, počínaje rezervací ubytování a stravování, přes dopravu a celým výchovně vzdělávacím programem a personálním zabezpečením konče.

V dnešní multimediální době, kdy se většina rekreačních zařízení prezentuje prostřednictvím webových stránek, je i tak na místě osobní návštěva a zhodnocení celého zařízení a přilehlého okolí. Také je dobré znát předem možnosti rozvržení pokojů, sociálních zařízení a také vzdálenost od mateřské školy. Poslední jmenovaný faktor je důležitý nejen z hlediska ceny za dopravu, ale také kvůli případné nutnosti návratu z důvodu onemocnění, kdy si zákonní zástupci pro nemocné dítě přijedou.

Ke zvolenému rekreačnímu zařízení by měla vést přímá příjezdová cesta, kvůli větší dosažitelnosti a dopravní dostupnosti. V současné době hraje největší roli cena za ubytovací zařízení, aby byl pobyt na škole v přírodě dostupný pro co nejvíc dětí, respektive jejich zákonné zástupce. Vhodně zvolená ubytovací kapacita má vliv také na to, aby se učitelky mohly ubytovat co nejblíže dětem. Pokud je ubytování např. na dvě poschodí, musí být na každém z nich ubytovaná alespoň jedna učitelka. Pokud nelze tuto skutečnost realizovat, pak to není vhodné ubytovací zařízení.

Zdravotník (zpravidla však zdravotnice) má k dispozici i pokoj pro nemocné, kam by bylo případně uloženo dítě v karanténě. Zdravotník se také postará o zabezpečení potřebného zdravotnického materiálu. Zajistí také, aby se k tomuto zdravotnickému materiálu nedostaly v žádném případě děti a nepovolané osoby.

2.3 Doprava

Zajištění dopravy koresponduje se zajišťováním termínu ubytování. Zpravidla je volena doprava hromadná, s odjezdem od objektu mateřské školy. Individuální přeprava už dnes není

téměř využívaná. Nejčastěji se objednává velký autobus, aby mělo každé dítě, podle předpisů, vlastní sedadlo a aby byl v autobuse dostatečný úložný prostor pro přepravu všech zavazadel, pomůcek, sportovního náčiní a zdravotnického materiálu.

2.4 Stravování

Většina rekreačních zařízení nabízí i možnost stravování, případně musí být stravování zajištěno v těsné blízkosti ubytovacího zařízení. Pro děti musí být zajištěna celodenní strava, tedy snídaně, přesnídávka, oběd, svačina a večeře. U snídaně musí mít děti k dispozici teplý nápoj. Další podmínkou je, aby alespoň jedno z hlavních jídel bylo teplé. Veškerá strava musí odpovídat věku a fyzické zátěži dětí. Nápoje jsou dětem k dispozici celodenně.

Při aktivitách v terénu lze přesnídávku a svačinu dětem sbalit do batůžků a snědí si ji v přírodě. I to má pro děti své kouzlo a je to pro ně něco nového, co běžně ve školce nezažijí. Každé dítě má mít také z hygienických důvodů svou vlastní láhev na pití, aby měly pití k dispozici i venku.

Na složení jídelníčku by se obvykle měl podílet zúčastněný zdravotník. Ovšem běžnou praxí je, že jídelníček je již sestaven předem, takže lze jen zkontrolovat, že je dostatečně pestrý a jsou v něm zastoupeny v přiměřené míře ovoce, zelenina a mléčné výrobky.

2.5 Personální zabezpečení

O personálním zabezpečení a zajištění konkrétního zdravotníka rozhoduje ředitel mateřské školy. Učitelky i zdravotník by měli být plně způsobilí nejen zdravotně, ale také tělesně a duševně, aby dokázali zajistit bezpečnost a nepřetržitý dohled nad dětmi 24 hodin denně.

Zdravotník je fyzická osoba, která má úplné střední odborné vzdělání v oboru všeobecná zdravotní sestra, dětská sestra či porodní asistentka. Funkci zdravotníka může zastávat také student medicíny po úspěšném absolvování 3. ročníku. Zdravotník musí mít doklad o absolvování kurzu první pomoci se zaměřením na zdravotnickou činnost při škole v přírodě. Zdravotník musí být k dispozici 24 hodin denně. Jeho úkolem je ošetřování drobných zranění, poskytování první pomoci a zajištění si kontaktu na nejbližšího praktického lékaře. Zabezpečuje také odpovídající zdravotnické potřeby a vybavení a má na starosti zdravotnickou dokumentaci dětí, za kterou nese odpovědnost. Dále kontroluje dodržování osobní hygieny, vede zdravotnický deník a seznam účastníků. Toto vše pak archivuje šest měsíců. Stará se o nemocné děti v izolaci a informuje zákonné zástupce o případných zdravotních potížích dětí.

2.6 Dokumentace

Pokud si mateřská škola vše zajišťuje sama, musí si vypracovat finanční rozpočet. Sečtou se náklady na ubytování, stravování a dopravu. Celková cena je samozřejmě orientační. Tato částka je pak vydělena počtem dětí. Do konečné částky se také zohlední náklady na nákup materiálu a odměn při hrách. Pobyť učitelek je většinou buď za zvýhodněnou cenu, zpravidla však mají učitelky ubytování a stravu zadarmo, odvíjí se to od počtu dětí.

Zákonným zástupcům je v dostatečném časovém předstihu oznámena cena za školu v přírodě a případné podmínky stornování. Vyúčtování za školu v přírodě je součástí účetnictví mateřské školy. Cena by měla být taková, aby účast na škole v přírodě byla dostupná optimálně všem dětem a možnostem jejich zákonným zástupcům. Bývá zvykem uskutečnit alespoň dva týdny před odjezdem informativní schůzku s rodiči, kde se dozví přesný čas odjezdu a přibližný čas příjezdu zpět k mateřské škole, personální zabezpečení a v neposlední řadě dostanou seznam věcí, které má mít každé dítě sebou.

2.7 Materiální zabezpečení

Rekreační střediska, která nabízí komplexní programy pro školy v přírodě, disponují adekvátním vybavením a zpravidla i pestrou nabídkou sportovního náčiní. Pokud se jedná pouze o klasická ubytovací zařízení, potom si mateřská škola veškeré vybavení a sportovní náčiní, se kterým bude na škole v přírodě pracovat, musí přivést sebou. Vedle sportovního náčiní je nutné nachystat také výtvarné potřeby, se kterými se bude pracovat, ať už se jedná o papíry různých formátů a barev, pak krepový papír, barvy, nůžky, lepidla apod.

2.8 Režim dne

Rozvržení vhodného denního režimu se odvíjí od věku a zdravotního stavu dětí. Je proto přesně vymezen čas pro stravování, osobní hygienu a dobu odpočinku a spánku. Škola v přírodě by měla sloužit především pro upevnění zdravých návyků, a proto je vhodné střídat aktivity s odpočinkem a to právě s ohledem na psychické a fyzické možnosti dětí. Důležité je přitom dodržovat stravovací a pitný režim. Na děti není dobré klást nepřiměřené nároky, které nejsou v souladu s fyziologickými procesy dětského organismu. Nejdůležitějším principem režimu dne je jeho pravidelnost a to z toho důvodu, aby měly děti alespoň rámcovou představu o tom, co bude následovat.

Pokud to počasí alespoň trochu dovolí, je dobré s dětmi trávit co nejvíce času na čerstvém vzduchu venku, v přírodním prostředí a využívat tak pestrou nabídku činností, které lze právě v tomto prostředí realizovat a se kterou se v běžném provozu v mateřské škole nesetkají. U dětí předškolního věku je vhodné trávit zhruba 3 – 4 hodiny denně pobytem na čerstvém vzduchu a vést tak děti k pozitivnímu vztahu k pohybu a zdravému životnímu stylu.

2.9 Bezpečnost

Při organizaci školy v přírodě je jedním z nejdůležitějších faktorů bezpečnost. Učitelky proto před odjezdem na školu v přírodě musí všechny děti, které se této akce účastní, poučit o pravidlech bezpečnosti. Jedná se o bezpečnost při přechodu do autobusu a chování v něm, dále při pobytu v ubytovacím zařízení, při používání hygienických zařízení a při stravování v jídelně. V neposlední řadě zejména při pobytu venku, v lese, v přírodě, na procházkách a při sportovních aktivitách. Pokud leží ubytovací zařízení v blízkosti například rybníka či jiného vodního díla či toku, pak je důležité dětem velmi důrazně vymezit prostor, kde se mohou pohybovat a jak se bezpečně chovat v blízkosti jakéhokoliv vodního díla. Poučení o bezpečnosti by měla být sice důrazná, ovšem podaná tak, aby se děti nevyděsily. V případě organizovaných vycházek v blízkosti vozovky je třeba věnovat zvlášť zvýšenou pozornost bezpečnosti. Minimálně první a poslední dvojice dětí v zástupu má na sobě mít reflexní vesty, které zvyšují viditelnost celé skupiny.

3 JEDINEČNOST ORGANIZACE ŠKOLY V PŘÍRODĚ PRO DĚTI PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

Škola v přírodě je místo jako stvořené pro upevňování vztahů v dětském kolektivu. Lépe se tu dají prohloubit i vztahy mezi dětmi a učitelkami. Mohou se navzájem poznat z jiného úhlu pohledu, neboť spolu tráví 24 hodin, navíc bez rodičů. Tato interakce je prospěšná pro obě strany, jak pro děti, tak pro pedagogický personál a mnohdy to pomůže překonat některé bariéry, které by se v klasickém provozu mateřské školy odstraňovaly těžko, neboť tam pro to není dostatek času ani možnost navodit například tu správnou situaci, kdy se dítě i učitel lépe poznají.

Příprava a organizace školy v přírodě pro děti předškolního věku je náročná z pohledu zajištění celodenních aktivit, které sice mají i své výchovně – vzdělávací cíle, ovšem měly by být převážně hravou formou, aby děti bavily. Zde se příprava a organizace letní školy v přírodě pro mateřskou školu liší od školy základní. Tam se již do programu dostává i faktor výuky, kdy mají děti dopoledne vyhrazeno pro cílenou výuku. Není to sice v takovém rozsahu jako v klasickém vyučování ve škole, ale musí zde být zachován ráz základního školství.

Zatímco u organizování škol v přírodě pro MŠ není nutné, aby rekreační zařízení disponovalo učebnou, a stačí pouze přiměřená místnost, která by sloužila jako herna v případě špatného počasí, pak základní školy už musí vyhledávat taková rekreační zařízení, která disponují i vhodnou učebnou či jinou místností, která se těmto účelům dá adekvátně přizpůsobit. V žádné vyhlášce není stanoveno, kolik času má být věnováno výuce a kolik pro mimoškolní aktivity a osobní volno, toto naplánování záleží na učiteli.

Rozdíl mezi školou v přírodě pro MŠ a ZŠ je také v domácí přípravě dětí. Zatímco děti z MŠ si s sebou berou především oblečení, hygienické potřeby a věci osobní potřeby, děti ze základních škol si berou i věci na výuku, tzn. učebnice, sešity, psací potřeby atd. Výuka pro děti ze ZŠ může být buď úplně, nebo částečně organizována i venku. Je to pro děti příjemná změna. Samozřejmostí je, aby děti trávily co nejvíce času venku na čerstvém vzduchu, což je prospěšné pro jejich zdraví. Děti z mateřských škol tráví většinu dne venku, pouze na jídlo a odpočinek jsou uvnitř rekreačního zařízení, samozřejmě pokud to počasí dovolí. Jinak tráví čas v herně či místnosti tomu uzpůsobené. Ovšem i v mírně deštivém počasí je pobyt v přírodě pro děti přínosný. Mohou pozorovat dopady dešťových kapek na listy, jak propadávají kapky mezi stromy apod. I to je pro děti velmi zajímavý a emotivní zážitek.

Následující tabulka uvádí přehledný soupis rozdílů, které jsou v přípravě a organizaci školy v přírodě pro mateřské a základní školy.

Rozdíly	Mateřská škola	Základní škola
výběr rekreačního zařízení	stačí herna	prostory k výuce
domácí příprava dětí	oblečení, hygienické potřeby, osobní věci	oblečení, hygienické potřeby, osobní věci, učebnice, sešity, psací potřeby
příprava učitelů	program aktivit	program aktivit + příprava na vyučování různých předmětů
pobyt	převážně venku	rovnoměrně uvnitř a venku

tab. 1 Rozdíly ŠvP v MŠ a ZŠ

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 REALIZACE PROJEKTU HAFÍKOVA DOBRODRUŽSTVÍ

Každoročně pořádá naše mateřská škola školu v přírodě. Několik let po sobě se školy v přírodě konaly na podzim, zpravidla na přelomu října a listopadu, což podle mého názoru nebylo úplně nejlepší. Některé děti ještě nebyly v této době dostatečně adaptované. Posledních pět let se termín konání škol v přírodě přesunul do jarního až letního období, zpravidla přelom května a června, kdy už je i počasí stálejší a všechny děti jsou plně adaptované.

Celý program letní školy v přírodě je nutné dlouho dopředu pečlivě naplánovat. Zejména včasná rezervace ubytovacího a stravovacího zařízení a autobusové dopravy je velmi důležitá. Lukrativní rekreační zařízení bývají rezervovaná i rok dopředu. Počet dětí, které se školy v přírodě účastní, se obvykle pohybuje v rozmezí 28 – 33 dětí. Pokud počet dětí přesáhne 28, jezdí tři učitelky a jedna zdravotnice. Ve zmiňovaných posledních pěti letech se letní školy v přírodě situují do prostředí Českomoravské vysočiny, kde je nejen dětem umožněn pobyt na čerstvém vzduchu, ale je to především nádherná příroda a pestrá nabídka vhodných rekreačních zařízení.

4.1 Tvorba projektu

Každoročně volíme pro letní školu v přírodě nějakou pohádkovou postavičku, která děti provází po celou dobu trvání, případně se s ní děti seznámí už ve školce před odjezdem a i pak po příjezdu je dál postavička zapojovaná do výchovně vzdělávacího procesu. Pro tento projekt letní školy v přírodě byla zvolena postavička pejska Hafíka. Je to plyšový maňásek, se kterým je ve školce pracováno. Děti Hafíka znají a mají ho rádi.

Plánování projektu Hafíkova dobrodružství proběhlo jednak na základě předchozích zkušeností a také na základě prostudování odborné literatury. Naše mateřská škola je všestranně zaměřená, ovšem velký důraz je kladen na pohybové aktivity (bruslení, lyžování, cvičení na míčích, cyklistika, baseball, atd.). Právě proto je projekt letní školy v přírodě zaměřen hlavně na pohybové aktivity. Samozřejmě počítá i s nepříznivým počasím a tudíž aktivitami, které lze provozovat ve společenských prostorech ubytovacího zařízení (kreslení, tvoření, společenské hry apod.).

4.2 Denní režim

7,30 h: postupné buzení dětí a ranní osobní hygiena

8,00 h: snídaně

8,30 – 9,00 h: osobní volno na pokojích

9,00 – 11,30 h: aktivity venku

11,30 – 12,00 h: příprava na oběd

12,00 – 12,30 h: oběd

12,30 – 14,30 h: odpolední klid

14,30 – 15,00 h: osobní hygiena a svačina

15,00 – 17,00 h: hry na přilehlé travnaté ploše

17,00 – 17,30 h: příprava k večeři

17,30 – 18,00 h: večeře

18,00 – 20,00 h: osobní volno na pokojích a postupná večerní hygiena

20,00 h: čtení pohádky a postupné ukládání ke spánku

4.3 Organizace letní školy v přírodě

Program letní školy v přírodě je koncipován především sportovně. I když je Hafík jen malý pejsek přesto se s ním dá zažít spousta zajímavých sportovních aktivit a činností v přírodě. Před odjezdem sbalily děti Hafíkovi malý kufík a daly do něj vše, co by Hafík mohl potřebovat.

Po příjezdu do hotelu budou děti rozděleny do pater a následně do pokojů a po vybalení věci bude následovat společné setkání v jídelně u oběda, kde budou děti seznámeny s týdenním programem a denním časovým rozvrhem. Denní časový rozvrh má sice pevné body, ale časy jsou orientační, protože se může stát, že se procházka protáhne nebo se zdržíme v lese. Po probuzení a ranní osobní hygieně bude následovat snídaně, kde se děti dozví, co je v ten den bude všechno čekat za dobrodružství. Po snídani si mohou pohrát na pokojích, navštěvovat se navzájem a přibližně v 9 hodin bude následovat společný odchod do přírody. Na dopolední svačinu se buď vrátíme, nebo ji děti dostanou sbalenou do batůžků. Po obědě pak bude následovat polední klid, který slouží k odpočinku, spánku a načerpání nových sil na odpolední aktivity. Po svačině následují sportovní aktivity na přilehlém travnatém prostoru u hotelu, případně v blízkém lese na mýtině. Kolem páté hodiny posbírají děti sportovní náčiní a postupně se budou chystat k večeři. Po večeři následuje opět osobní volno, kdy si děti mohou

sdělovat dojmy z denních dobrodružství, navštěvovat se na pokojích, hrát hry, kreslit si apod. Poté následuje večerní osobní hygiena, čtení pohádky a spánek.

Aby byly děti motivovány k udržování pořádku na pokojích, obchází Hafík pokoje dvakrát denně a to vždy ráno a večer, když přichází s pohádkou a pohlazením na dobrou noc. Hodnotí, zda mají děti uklizené oblečení ve skříních, zda se nepovalují hračky v prostorách pokojů, ale jsou uklizené na stolečku a také ráno hodnotí ustlané postele a večer čistotu přílehlých koupelen (každý pokoj má vlastní koupelnu). Hafík boduje čistotu a uklizenost pokojů body od 1 – 5, kdy 1 znamená velký nepořádek a 5 znamená, že je pokoj i koupelna v naprostém pořádku. Děti z pokoje, který na konci pobytu získá nejvíc bodů, získají diplom „Čistý pokoj“ a balíček gumových medvídků.

4.4 Materiální zabezpečení

Vzhledem k tomu, že zvolené ubytovací zařízení nedisponuje žádným tělocvičným ani jiným vybavením, které by bylo možné použít při organizaci této letní školy v přírodě, museli jsme veškeré potřebné vybavení přivést s sebou. Předcházelo tomu pečlivé naplánování aktivit a tomu odpovídající materiální vybavení, které bylo nakonec následující:

- míče,
- gymnastické obruče,
- lana,
- baseballové vybavení,
- šátky,
- plastová stupátka,
- branky,
- krepový papír,
- pastelky, fixy,
- papíry, barevné papíry, skicáky,
- foukací fixy na textil
- vodové barvy, štětce, kalíšky,
- lepidla,
- nůžky,
- podložky na malování,
- pohlednice,
- psací potřeby,

- notebook,
- lékárnička (zabezpečuje zdravotník)
- tenisové míčky,
- sladké odměny,
- pohádkové knihy,
- CD s hudbou,
- DVD s pohádkami,
- cvičící podložky,
- švihadla,
- deky a podložky

Následující tabulka uvádí souhrn témat, cílů, pedagogických strategií a pomůcek, které se týkají navrhovaného programu letní školy v přírodě.

Téma	Cíle	Pedagogické strategie	Pomůcky
Od maminky do světa	<ul style="list-style-type: none"> - rozvoj fyzické a psychické zdatnosti, - seznamování se s místem a prostředím 	individuální, skupinové	<ul style="list-style-type: none"> - mapka s místem pobytu, - výtvarné pomůcky, - sportovní pomůcky
Příroda kolem nás	<ul style="list-style-type: none"> - rozvoj a užívání všech smyslů, - vytváření povědomí o vlastní sounáležitosti s živou a neživou přírodou 	individuální, skupinové	<ul style="list-style-type: none"> - přírodniny, - výtvarné pomůcky, - obrázky živé a neživé přírody

Žijeme zdravě	<ul style="list-style-type: none"> - osvojení si poznatků o těle a jeho zdraví, pohybových činnostech, - osvojení si elementárních poznatků o znakových systémech 	individuální, skupinové	<ul style="list-style-type: none"> - obrázky lidského těla a jeho částí, - barevné pentle, - papírové značky, - výtvarné pomůcky
Sport v přírodě	<ul style="list-style-type: none"> - rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé a jemné motoriky, - rozvoj kooperativních dovedností 	individuální, skupinové	<ul style="list-style-type: none"> - sportovní pomůcky a náčiní, - barevné pentle, - mapka terénu

tab. 2 Souhrn programu letní ŠvP

4.5 Program letní školy v přírodě Hafíkova dobrodružství

Režim dne i s časovým harmonogramem je popsán výše v podkapitole 3.2 Denní režim a následně 3.3 Organizace letní školy v přírodě.

4.5.1 1. den – pondělí

Téma: Od maminky do světa

Cíl:

- rozvoj psychické a fyzické zdatnosti,
- seznamování se s novým místem a prostředím.

Denní režim:

6,30 – 9,20 h: scházení účastníků letní školy v přírodě, předávání zdravotní a ostatní dokumentace (pohlednice, balíčky pro děti, doklady o bezinfekčnosti apod.)

9,20 – 9,45 h: přesun k autobusu a nakládání zavazadel, nástup do autobusu, přepočítání dětí

9,45 h: odjezd od mateřské školy

11,00 h: příjezd k rekreačnímu zařízení na Českomoravské vysočině, vyložení zavazadel a postupné ubytování

12,00 h: oběd, seznámení s týdenním programem a programem tohoto dne a s bezpečnostními pravidly

12,30 – 14,30 h: odpolední klid

14,30 – 15,00 h: osobní hygiena a svačina

15,00 – 17,00 h: společný průzkum okolí, sportovní aktivity na přilehlém dětském hřišti

17,00 – 17,30 h: návrat do hotelu a postupná příprava na večeři

17,30 – 18,00 h: večeře a shrnutí prvního společného dne

18,00 – 20,00 h: osobní volno na pokojích a postupná večerní hygiena

20,00 h: postupné ukládání ke spánku, čtení pohádky a první hodnocení čistoty pokojů a udělování bodů Hafíkem

Ráno se všechny děti, které se letní školy v přírodě účastní, sejdou ve školce, rodiče odevzdají učitelkám zavazadla, potřebnou dokumentaci a také pohlednice a balíčky, které budou dětem v průběhu předány. Jakmile se sejdou všechny děti, všichni se přesunou k autobusu, děti nastoupí, naloží se zavazadla a zdravotní potřeby, děti naposledy zamávají rodičům a autobus odjíždí od školky.

Po příjezdu k rekreačnímu zařízení se děti přesunou do haly a postupně se vynosí všechna zavazadla. Děti se odeberou do určených pokojů, kde si vybalí a následuje oběd. Po obědě učitelky seznámí děti s týdenním programem a také programem daného dne. Následuje odpolední klid na pokojích, kdy děti spí, prohlíží si obrázky nebo jen tak v klidu odpočívají.

Po odpoledním klidu následuje svačina a po ní se všichni vydají na průzkum okolí. Procházkou si projdou nejbližší okolí rekreačnímu zařízení, blízký lesík, kde postaví skřítkům domečky a odpolední pobyt venku zakončí na dětském hřišti. Po návratu do hotelu se děti umyjí, převléknou a následuje večeře, kde si společně shrneme den, jak se dětem líbila cesta, jak se jim líbí hotel a jeho okolí a co si myslí, že se bude dít následující den. Po večeři se děti mohou navzájem navštěvovat na pokojích, společně si malovat, hrát a povídat si. Po večerní hygieně následuje pohádka a Hafík chodí kontrolovat, jak mají děti uklizené pokoje a zda jsou nachystané ke spánku. Každého Hafík pohladí a popřeje dobrou noc. Učitelky zhasnou dětem na pokojích a zůstane svítit světlo na chodbě.

4.5.1.1 Hra „Na brtníky“

Cíl: uplatnění pozornosti a síly

Prostředí: les

Pomůcky: žádné

Popis: Při první společné vycházce se vypraví děti do lesa. Učitelka vybere vhodné místo, kde roste hodně stromů v těsné blízkosti. Děti mají za úkol si na pokyn učitelky „ted“ najít každý jeden strom a na další pokyn „brtník“ se každé dítě chytne svého stromu tak pevně, že se nohama nedotýká země. Ten, kdo na svém stromě vydrží nejdéle, vyhrává.

4.5.1.2 Hra „Co to je?“

Cíl: procvičení přírodovědných znalostí a všímavosti

Prostředí: louka, les

Pomůcky: nalezené přírodniny

Popis: Společně se vypravíme do přílehlého lesa, kde učitelka dětem řekne, aby každý našel něco z živé či neživé přírody a kousíček donesl na ukázkou (např. kamínek, klacík, šiška, lístek rostlinky, květ apod.). Jakmile všichni něco mají, sejdou se na jednom místě a každý ukáže, co našel a řekne, zda to patří do živé či neživé přírody a co to vlastně je. V případě lístku či květu může nechat kamarády hádat, o co se vlastně jedná.

4.5.1.3 Pohybová hra „Na slepou bábu“

Cíl: orientace bez možnosti vidět

Prostředí: louka u hotelu

Pomůcky: šátek přes oči

Popis: Jednomu dítěti se zavážou oči a ostatní se shromáždí kolem něj. Učitelka dítě dvakrát otočí kolem dokola a pak řekne ostatním „Pozor, slepá bába jde!“ Dítě se zavázanýma očima pomalu chodí a hledá ostatní. Jakmile někoho chytí, dotyčný se stává novou „slepou bábou“. Hra se opakuje tolikrát, dokud se nevystřídají všechny děti.

4.5.2 2. den – úterý

Téma: Příroda kolem nás

Cíl:

- rozvoj a užívání všech smyslů
- vytvoření povědomí o vlastní sounáležitosti s živou a neživou přírodou

Denní režim:

7,30 h: postupné buzení dětí a ranní osobní hygiena

8,00 h: snídane a seznámení s tématem dne a programem

8,30 – 9,00 h: osobní volno na pokojích, návštěva Hafika a kontrola čistoty pokojů

9,00 – 11,30 h: aktivity venku

11,30 – 12,00 h: osobní hygiena před obědem, převlečení k obědu

12,00 – 12,30 h: oběd, zhodnocení dopoledního pobytu venku

12,30 – 14,30 h: odpolední klid

14,30 – 15,00 h: osobní hygiena a svačina

15,00 – 17,00 h: hry na přilehlé travnaté ploše

17,00 – 17,30 h: příprava k večeři

17,30 – 18,00 h: večeře

18,00 – 20,00 h: osobní volno na pokojích a postupná večerní hygiena

20,00 h: hodnocení čistoty pokojů Hafíkem a udělování bodů, čtení pohádky a postupné ukládání ke spánku

Ráno vždy začíná hygienou a snídání. Při snídání jsou děti seznámeny s denním programem, který bude následovat. Po snídání si děti na pokojích prohlédnou obrázky přírodnin, které

jim učitelky nachystaly a vybarví si připravené omalovánky s přírodní tematikou. Hafík provede kontrolu uklizenosti pokojů. Kolem deváté hodiny dopolední následuje odchod do přírody, kde proběhnou hry podle programu (viz níže). Následuje oběd, odpolední klid a po něm svačina. Odpoledne tráví děti na přilehlém travnatém hřišti, kde hrají děti baseball, kriket, míčové hry a malují na chodník křídami. Poté následuje hygiena před večerí, večere a volno před spaním. A také Hafíkovo večerní bodování čistoty pokojů. Poté přečte učitelka dětem pohádku, Hafík dá dětem dobrou noc a zhasne.

4.5.2.1 Hra „Omyly v přírodě“

Cíl: procvičení přírodovědných znalostí, procvičení všímavosti a postřehu

Prostředí: les

Pomůcky: přírodniny

Popis: Jedna učitelka se tajně vydá do lesa, kde pozmění různé části přírodnin tak, že je umístí na absurdní místa (např. šišku na list lopuchu, květ kopretiny na jehličnatou větev v úrovni očí dětí apod.). Ostatní učitelky zůstanou s dětmi na travnaté ploše u hotelu a dělají s dětmi tzv. opičí dráhu (přeskakování překážek, slalom s míčem apod.). Když se k nim opět připojí učitelka z lesa, všichni společně se tam vydají. Na daném místě učitelka dětem řekne, aby se pozorně rozhlédly kolem sebe a zjistily, zda je tam všechno v pořádku a pokud najdou nějakou nesrovnalost, tak to všem ukážou. Jakmile jsou odhaleny všechny přírodní absurdity, hra končí.

4.5.2.2 Hra „Běh stonožek“

Cíl: procvičení rychlosti, hbitosti a spolupráce ve skupině

Prostředí: travnatá mýtina v lese

Pomůcky: lana vyznačující trasy

Popis: Jedna učitelka na přilehlé lesní mýtině vyznačí lany dvě trasy. Děti se pak rozdělí se dvou družstev. Chytanou se za pas a udělají dvě dlouhé stonožky. Každá stonožka má za úkol doběhnout na konec lana a zpět. Vyhrává družstvo, jehož stonožka doběhne do cíle rychleji. Děti se v družstvech prostřídají, aby si stonožky zaběhaly vícekrát.

4.5.3 3. den – středa

Téma: Žijeme zdravě

Cíl:

- osvojení si poznatků o těle a jeho zdraví, pohybových činnostech
- osvojení si elementárních poznatků o znakových systémech

Denní režim:

7,30 h: postupné buzení dětí a ranní osobní hygiena

8,00 h: snídaně a seznámení s tématem dne a programem

8,30 – 9,00 h: osobní volno na pokojích, návštěva Hafíka a kontrola čistoty pokojů, vybarvování obrázků s tematikou lidského těla a postavy

9,00 – 11,30 h: aktivity venku

11,30 – 12,00 h: osobní hygiena před obědem, převlečení k obědu

12,00 – 12,30 h: oběd, zhodnocení dopoledního pobytu venku

12,30 – 14,30 h: odpolední klid

14,30 – 15,00 h: osobní hygiena a svačina

15,00 – 17,00 h: hry na přilehlé travnaté ploše, vyfoukávání podoby Hafíka na tričko podle šablony foukacími fixami na textil

17,00 – 17,30 h: příprava k večeři

17,30 – 18,00 h: večeře

18,00 – 20,00 h: osobní volno na pokojích, psaní pohlednic a korespondenčních lístků domů a postupná večerní hygiena

20,00 h: hodnocení čistoty pokojů Hafíkem a udělování bodů, čtení pohádky a postupné ukládání ke spánku

Ráno proběhne tradičně. Po ranní hygieně následuje snídaně. Při dopoledním osobním volnu mají děti k dispozici obrázky různých značek, ať už se jedná o šipky v různých směrech a barvách, ale také některé základní dopravní značky a s učitelkou je mohou procvičovat a povídat si o nich, vysvětlovat si k čemu jsou dobré a kde se používají. V dopoledním pobytu venku jsou pak tyto značky různě používané a děti plní úkoly podle pokynů právě těchto značek. Například je učitelka poskládá na zem v určitých směrech a děti podle nich jdou. Stejně tak lze použít i základní dopravní značky. Hry se značkami lze provádět i při špatném počasí ve společenské místnosti rekreačního zařízení.

Při odpoledním pobytu venku si děti na bílá trička, která si donesly z domu, vyfoukaly foukacími fixami na textil podle šablony Hafíka a učitelky jim pod to napsaly název letní školy v přírodě a datum. Děti to velmi bavilo a navíc získaly trvalou památku na tuto letní školu v přírodě. Podle domluvy si pak tyto trička děti oblékly při odjezdu domů, aby vypadaly všechny stejně, zároveň je to pro rodiče i děti samotné velmi emotivní záležitost. Děti, které zrovna nefoukaly motiv Hafíka na tričko, hráli sportovní hry, míčové hry, kriket, běhaly po metách a hráli fotbal. Po večeři a večerní hygieně si děti sdělovaly dojmy a Hafík opět zkontroloval čistotu a uklizenost pokojů a rozdělil body. Následovala opět pohádka a Hafíkovo pohlazení před spaním.

4.5.3.1 Hra „Lesní slalom“

Cíl: koordinace pohybu, procvičení rychlosti a obratnosti

Prostředí: les

Pomůcky: modré krepové pásky, červené krepové pásky

Popis: Děti se rozdělí do dvou družstev, modrého a červeného. Každý člen družstva dostane na ruku krepovou pásky v barvě svého družstva. V lese jsou vyznačeny dvě slalomové dráhy a to tak, že na stromech jsou krepové pásky dvou barev. Každé družstvo se postaví ke své slalomové dráze a na pokyn učitelky vyrazí jednotlivci. Slalomem oběhnou dráhu tam a zpět přeskakují připravené překážky (hromádky kamenů, listí apod., které tam dopředu nachystala učitelka). Jakmile takto doběhne jedno dítě, vyrazí druhé a tak to jde stále, dokud nedoběhne poslední dítě z družstva. Vyhrává družstvo, ze kterého první doběhli všichni členové.

4.5.3.2 Hra „Rychlá tlapka“

Cíl: procvičení rychlosti a postřehu, smyslového vnímání a motoriky

Prostředí: lesní mýtina

Pomůcky: šišky

Popis: Při procházkách lesem viděly děti veverku. Všimly si, jak je hbitá, jakou má barvu, povídali jsme si o tom, čím se veverky živí a jak se připravují na zimu tím, že si dělají zásoby. Děti nasbíraly na hromádku šišky, jejichž počet byl o jednu méně, než je počet dětí. Děti si sednou do kruhu kolem hromádky šišek. Na tlesknutí učitelky děti vyskočí a každý se snaží

ulovit jednu šišku. Ten, kdo žádnou neulovil, vypadává. Takto hra pokračuje, dokud nezůstanou pouze dvě šikovní „veverky“ (děti) a bojují o poslední šišku. Vyhrává ten, kdo ji nejrychleji uloví.

4.5.4 4. den – čtvrtek

Téma: Sport v přírodě

Cíl:

- rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé a jemné motoriky,
- rozvoj kooperativních dovedností.

Pedagogické strategie: individuální, skupinové

Denní režim:

7,30 h: postupné buzení dětí a ranní osobní hygiena

8,00 h: snídane a seznámení s tématem dne a programem

8,30 – 9,00 h: osobní volno na pokojích, návštěva Hafíka a kontrola čistoty pokojů, vybarvování obrázků s tematikou lidského těla a postavy

9,00 – 11,30 h: aktivity venku

11,30 – 12,00 h: osobní hygiena před obědem, převlečení k obědu

12,00 – 12,30 h: oběd, zhodnocení dopoledního pobytu venku

12,30 – 14,30 h: odpolední klid

14,30 – 15,00 h: osobní hygiena a svačina

15,00 – 17,00 h: hledání Hafíkova pokladu v lese, hry na přilehlé travnaté ploše

17,00 – 17,30 h: příprava k večeři

17,30 – 18,00 h: večeře a čtení pohlednic z domova

18,00 – 20,00 h: osobní volno na pokojích a postupná večerní hygiena

20,00 h: hodnocení čistoty pokojů Hafíkem a udělování bodů, čtení pohádky a postupné ukládání ke spánku

Ráno probíhá jako každý jiný den a při snídani se děti dozví, že odpoledne budou hledat Hafíkův poklad. Žijí tím celý den a velice se na to těší. Všichni se také velice snaží udržovat si pořádek na pokoji, protože se snaží každý pokoj získat co nejvíce bodů a vyhrát Hafíkův diplom čistoty a odměnu. Následují dopolední aktivity v přírodě.

Při odpoledním pobytu venku se děti vypravily do lesa a podle fáborek na stromech a keřích hledaly ztracený Hafíkův poklad. Děti to velmi emotivně prožívaly, velmi dychtivě postupovaly podle barevných pentlí a značek na stromech. Jakmile se blížily k místu, kde byl poklad schovaný, jejich nervozita se stupňovala. Všechny děti byly naprosto nadšené, když ztracený Hafíkův poklad našly. V pokladu byly značkové plastové lahve na pití, interaktivní knížka o pejskovi a jeho náladách, dětské kvarteto s pohádkovými motivy a bonbony.

Po večeři dostaly děti pozdravy z domova. I u starších dětí byly velmi cítit emoce, i když se je snažily skrývat. Jeden chlapeček dostal i balíček plný sladkostí, které rozdělil mezi ostatní děti, takže si všichni přišli na své. Každé dítě dostalo alespoň jednu pohlednici, takže se nikdo necítil ochuzený.

4.5.4.1 Hra „Šišková“

Cíl: procvičení rychlosti, obratnosti a postřehu

Prostředí: les, mýtina

Pomůcky: šišky, kameny

Popis: Děti se rozdělí na dvě až tři družstva. Všechny děti v družstvu se postaví vedle sebe a učitelka podá vždy prvnímu hráči v družstvu šišku. Na znamení si děti šišky předávají řadou tam a zpět a družstvo, které první dopraví šišku tam i zpět, vyhrává. Hra se dá hrát s čímkoliv, například s menšími kameny, větvičkami či pro lepší procvičení jemné motoriky pak například s žaludy či bukvicemi.

4.5.4.2 Hra „Dráha“

Cíl: procvičení rychlosti, obratnosti a hrubé motoriky

Prostředí: travnatá plocha u hotelu

Pomůcky: kužely, gymnastické kruhy, plastová stupátka, míč, branky

Popis: Tuto hru znají děti už z prostředí školky, ale je zajímavé si ji zahrát v přírodě. Je to jakási forma opičí dráhy, kdy děti překonávají postupně různé překážky. Dráha začíná slalomem mezi kužely, následují skoky do gymnastických kruhů, přeskoky plastových stupátek, slalom s míčem mezi kužely, přeskakování branek a dřepy do cíle. Je to velmi dynamická aktivita, která je u dětí velmi oblíbená.

4.5.5 5. den – pátek

Téma: Sport v přírodě

Cíl:

- rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé a jemné motoriky,
- rozvoj kooperativních dovedností.

Pedagogické strategie: individuální, skupinové

Denní režim:

7,30 h: postupné buzení dětí a ranní osobní hygiena

8,00 h: snídane a seznámení s tématem dne a programem

8,30 – 9,30 h: balení věcí na pokojích, hromadné Hafíkovo vyhodnocení a vyhlášení nejvzornějšího pokoje a předání diplomu za čistý pokoj

9,30 – 10,30 h: hledání Hafíkových kostiček

10,30 h: odjezd

11,45 h: příjezd k mateřské škole a odevzdání dětí a věcí do rukou rodičů, postupný rozchod domů

Jakmile si děti po snídani sbalily věci, následovalo hledání Hafíkových ztracených kostiček, které se mu poztrácely, když byl Hafík na procházce v lese. Všechny děti se podle mapky přesunuly na vyhrazené místo v lese, kde se kostičky ztratily. Naštěstí byly děti šikovné a všechny ztracené Hafíkovy kostičky našly. Hledání Hafíkových kostiček je pro děti velmi emotivní záležitostí, protože Hafíka mají opravdu rády a tak mu velice rády pomohly hledat jeho kostičky, aby neměl hlad. Následoval přesun k autobusu, naložení věcí a odjezd zpět do Brna k mateřské škole, kde už netrpělivě čekali rodiče.

5 EVALUACE PROGRAMU LETNÍ ŠKOLY V PŘÍRODĚ

Letní školy v přírodě s programem Hafíkova dobrodružství se zúčastnilo 32 dětí, 3 učitelky a 1 zdravotnice. Ubytovací zařízení i jídelna byly čisté, hezké a útulné. Pokoje byly čisté a každý pokoj měl svou koupelnu, což bylo velmi praktické z hlediska nočního chození dětí na toaletu. Pokoje si jinak děti uklízely samy a byly za to bodovány Hafíkem. Motivací bylo získání Hafíkova diplomu čistoty a drobná sladká odměna pro všechny obyvatele vítězného pokoje.

Doprava autobusem proběhla bez problémů, žádné z dětí nezvracelo, nikomu nebylo špatně. Zvolená trasa byla rychlá, efektivní. Autobus byl vybaven bezpečnostními pásy a řidič byl velmi ochotný s pomocí nakládání a vykládání zavazadel. Strava v hotelu byla pestrá, složení odpovídalo věku a výživovým potřebám dětí. Dětem chutnalo a také si přidávaly. Kuchařky z nich měly radost.

Celá letní škola v přírodě proběhla bez problémů a bez větších úrazů. Drobné oděrky se dětem bohužel nevyhnuly, ovšem s tím se při pobytu v přírodě musí počítat. Zdravotnice se o tyto oděrky a drobná poranění postarala zodpovědně, chodila s námi na procházky a trávila čas při hrách, kdyby se náhodou něco stalo.

Kázeňské přestupky dětí byly minimální. Děti se v novém prostředí, navíc bez rodičů, chovaly úplně jinak než v běžném provozu mateřské školy. Prostředí hotelu, blízké přírody a vůbec celou letní školu v přírodě hodnotily děti velice kladně. Podle všeho splnila letní škola v přírodě svůj účel a všichni ji hodnotili naprosto kladně (učitelky, zdravotnice, děti, rodiče).

Pro získání adekvátní zpětné vazby byl zvolen krátký dotazník pro rodiče (viz Příloha III). Dotazník je zaměřen na zjištění spokojenosti rodičů dětí, které se zúčastnily letní školy v přírodě, jak byli spokojeni s organizací a realizací této školy v přírodě. Zjišťovala se nejen spokojenost rodičů například s informovaností o organizaci, ale také spokojenost dětí s ubytováním, stravováním a programem.

Zkoumání spokojenosti rodičů s realizací projektu letní školy v přírodě je důležité z několika hledisek. Jedním z nich je celkový pohled rodičů na konání školy v přírodě, dále se jedná o spokojenost rodičů s informovaností ohledně tohoto projektu. Dalším hlediskem je celková spokojenost rodičů se samotnou realizací projektu a v neposlední řadě se jedná o spokojenost dětí s ubytováním, stravováním a náplní letní školy v přírodě. Tyto informace mají rodiče právě od svých dětí, které jim své názory a zážitky sdělují a je to jakási forma zpětné vazby.

Dotazníky byly rodičům rozdány v pondělí 4. května 2015. Rodiče měly dva dny na vyplnění dotazníků a poté proběhl sběr dotazníků do rukou odpovědné učitelky. Rozdáno bylo 32 dotazníků a zpět se jich vrátilo 28. Při pročitání dotazníků jsme došly k závěru, že rodiče byly s přípravou a organizací letní školy v přírodě spokojeni a děti také. Následuje tabulka, která ukazuje, jak rodiče dotazníky hodnotili.

	Otázka	ANO	NE
1.	Bylo Vaše dítě někdy v minulosti na škole v přírodě?	10	18
2.	Chtělo Vaše dítě jet na letošní letní ŠvP?	21	7
3.	Měli jste dostatek informací o organizaci a programu letní ŠvP?	24	4
4.	Vyhovovala Vám organizace letní ŠvP?	25	3
5.	Bylo Vaše dítě spokojené s účastí na letní ŠvP?	28	-
6.	Bylo Vaše dítě spokojené s ubytováním na letní ŠvP?	28	-
7.	Vyhovovala Vašemu dítěti strava na letní ŠvP?	22	6
8.	Bylo Vaše dítě spokojené s náplní projektu letní ŠvP?	28	-
9.	Byly jste Vy a Vaše dítě spokojeni s personálním zabezpečením letní ŠvP?	28	-
10.	Chcete, aby naše MŠ pořádala školy v přírodě i nadále?	28	-

tab. 3 Vyhodnocení dotazníku spokojenosti rodičů s přípravou a organizací letní ŠvP

Dotazníky spokojenosti rodičů s přípravou a organizací letní ŠvP nejsou pro nás výzkumným nástrojem jako takovým. Jde spíše o zjištění základních informací, na jejichž základě pak můžeme naše aktivity zkvalitňovat a orientovat se podle nich při organizování dalších škol v přírodě. Následuje vyhodnocení jednotlivých otázek podle počtu odpovědí „Ano“ a „Ne“.

První otázka nebyla nijak náročná a odpovědi byly odpovídající a nemohly být ničím ovlivněny. U druhé otázky nás zaujalo, že někteří rodiče odpověděli záporně a přitom jejich dítě na ŠvP jelo. Při podrobnějším osobním dotazování vyšlo najevo, že rodiče potřebovali, aby jejich dítě na pár dní odjelo a oni tak měli buď čas sami pro sebe či potřebovali něco zařídit. U třetí otázky nás počet čtyř negativních odpovědí nijak nepřekvapil, protože jsme z praxe věděly, kdo se o přípravu a organizaci ŠvP zajímal a kdo se přizná, že se nezajímal. Čtvrtá otázka navazovala na třetí a počet odpovědí je téměř shodný. Pátá otázka už byla

směřována především na děti, kdy mohly prostřednictvím rodičů podat zpětnou vazbu o své spokojenosti s účastí na letní ŠvP. U páté a šesté otázky nebyla žádná negativní odpověď, což nás velmi potěšilo. Sedmá otázka, která se týkala stravy na letní ŠvP, se setkala se šesti negativními ohlasy. Důvod byl prostý. Děti, které odpověděly prostřednictvím rodičů negativně, jsou zvyklé na jiný způsob stravování a ani rodiče se s ním bohužel netají. Nejde však o nějaký zdravý způsob stravování, což je spíše politováníhodné. Osmá otázka byla směřována na spojenost s programem Hafíkova dobrodružství a velmi nás potěšilo, že se setkal s tak pozitivním ohlasem, kdy 100% odpovědí bylo pozitivních, stejně jako devátá a desátá otázka. Podle odpovědí je tedy jasné, že rodiče i děti byly s přípravou a organizací letní ŠvP s programem Hafíkovo dobrodružství víceméně spokojeni. Je nám jasné, že se nelze zavděčit všem.

5.1 Diskuze

Dříve byly školy v přírodě realizovány i dvakrát do roka, na podzim a na jaře. Děti byly na aktivity v přírodě víceméně zvyklé a věděly, co je tam čeká. Trávily venku v přírodě daleko více času než současné děti, které jsou přímo přetechnizované a zpravidla se do přírody dostanou maximálně při pobytu venku v mateřské škole.

V současné době je však situace náročná nejen z pohledu organizačního, ale především finančního. Mateřské školy se snaží co nejvíce šetřit, investují spíše do oprav svých budov a zařízení, které bývají mnohdy v až katastrofálním stavu. Ředitelky dávají přednost ekonomičnosti před dětmi, což není dobrý model. Stále více se podřizujeme tlaku okolí a zapomínáme na podstatné věci. Na prvním místě by v mateřské škole vždy měly být děti. I když i ekonomická stránka je zde velmi důležitá a také nezbytná. Ovšem mateřská škola je instituce zaměřená především na výchovu a vzdělávání dětí, naší nové generace, která se o nás bude jednou, v našem stáří, starat.

Ubytovací a stravovací zařízení nejsou právě levná, pokud chce ředitelka dětem poskytnout alespoň nějaký standart, ne – li komfort. Nejdražší položkou však bývá doprava. Tyto záležitosti přípravu školy v přírodě prodražují a komplikují tak rodičům možnost poslat své dítě/děti na školu v přírodě. Pro mnoho z nás, kdo jsme dnes již v pracovním procesu, jsou zážitky z těchto akcí nezapomenutelným zážitkem a vzpomínky máme do dneška. Mnoho rodičů je v současné době v situaci, kdy si školu v přírodě nemohou kvůli své špatné domácí ekonomické situaci dovolit. Ovšem jsou i tací rodiče, jejichž ekonomická situace není právě nejlepší, i přesto se však snaží dětem tuto radost a tyto nezapomenutelné zážitky dopřát i za

cenu vlastního zapření se. Na druhé straně jsou pak rodiče, kteří nevidí školu v přírodě jako zážitek pro své dítě, ale jako možnost se ho na pár dní zbavit. Je to smutné, ale bohužel je to realita dnešního dne a rodiče se s tímto názorem ani nijak netají.

Naplánovat a zorganizovat školu v přírodě není věc nijak lehká. Vyžaduje to znalost právních norem a předpisů, kterých je nutno se striktně držet. Pokud však ředitelka a personál školky zvládne překonat všechny byrokratické překážky, pak samotná příprava programu školy v přírodě, je už ta jednodušší část. A i když je pro učitelky těch několik dní strávených bez přestávky s dětmi mimo jejich bydliště náročné, je to velmi emotivní zážitek, který si nejen děti, ale i učitelky ponosou celým životem. Příprava a plánování celého programu musí být udělána opravdu precizně a detailně, s domyšlením všech detailů a počítáním s různými eventualitami. Následná realizace programu je sice pro učitelky psychicky a fyzicky náročná, ale odměnou jsou šťastné děti a také pozitivní zpětná vazba od rodičů. Následná evaluace přípravy a realizace školy v přírodě ukáže, nakolik byla celá akce úspěšná a co je naopak dobré ještě zlepšit do budoucna.

5.2 Doporučení do praxe

Přípravu a organizaci školy v přírodě není radno v žádném případě podceňovat. Kvalitní příprava nejen programu, ale celé akce je základem pro úspěšnou realizaci a spokojené nejen děti, ale také rodiče a učitelky. Zajistí to bezesporu hladký průběh celé akce, i když je nezbytné počítat i s možnými problémy, které lze kvalitní a pečlivou přípravou minimalizovat. Důležitý je také výběr zdravotníka, resp. zdravotnice, což je v podstatě jedno, neboť mužský element v personálu je pro děti z mateřských škol téměř neznámým, ovšem vítaným, prvkem. Zdravotník zabezpečuje veškeré zdravotnické vybavení.

Vypadá to, že nejprve by se měl vybírat termín ŠvP, ovšem osobně si myslím, že nejprve je třeba si ujasnit, jakou lokalitu preferujeme, co od ŠvP očekáváme a na základě toho si udělat průzkum možných rekreačních zařízení ve zvolené lokalitě. Při výběru minimálně 3 těchto zařízení a zjištění volných termínů následuje samotný výběr data konání ŠvP. Samozřejmě už víme, zda se bude jednat o podzimní či letní ŠvP, ovšem jak už jsem uvedla výše, z mého pohledu je efektivnější letní termín. Pokud už známe termín a konkrétní rekreační zařízení, je na řadě objednání dopravce. Pokud jsme v minulosti byli s nějakým dopravcem spokojeni, je dobré s ním hned (nejlépe i rok dopředu) dohodnout i spolupráci v následujícím roce, neboť dopravci mají termíny často rychle obsazené a právě na tomto by celé ŠvP mohla ztroskotat.

Velice důležitá je administrativní příprava, počínaje smluvním zabezpečením ubytování, stravování a dopravy, přes zdravotnickou dokumentaci a písemným souhlasem s pořizováním fotografického materiálu konče. Byrokratická mašinérie je neúprosná, a proto je nezbytné věnovat administrativě opravdu pečlivou pozornost, aby nic nebylo zanedbáno. Vše je potřeba pečlivě uschovat a následně i archivovat, pokud by bylo potřeba některé dokumenty zpětně dohledat.

Při výběru učitelek je důležité znát jejich osobní fyzické a psychické možnosti a v neposlední řadě jejich zdravotní stav, který musí být v naprostém pořádku. Může se stát, že některá učitelka na poslední chvíli onemocní, takže je nezbytné mít náhradnici, která s pobytem na ŠvP bude dopředu počítat. Učitelky zabezpečují předání informací rodičům, odpovídají na dotazy a následně jsou odpovědné za celý průběh ŠvP. Při pobytu v rekreačním zařízení jsou dětem k dispozici prakticky 24 hodin denně, což v běžném provozu v MŠ není možné. Mohou nastat různé situace, na které musí být učitelky předem připravené, a proto je velmi důležitá jejich dobrá fyzická a psychická odolnost. Učitelky děti samozřejmě znají, ale chování dětí v jiném prostředí a s absencí rodičů může být pro děti náročné a i na tyto eventuality musí být učitelky připravené. V případě jakýchkoliv vážnějších problémů by měly učitelky ihned kontaktovat ředitelku a konzultovat s ní další postup při řešení daného problému.

Po návratu z ŠvP by měla co nejdříve proběhnout porada s učitelkami, které se akce účastnily a provést co nejaktuálnější evaluaci. Prostřednictvím dotazníku pro rodiče také zjistit spokojenost s přípravou a realizací ŠvP. Zde se zjišťuje zpětná vazba nejen od rodičů, ale také od dětí a to právě prostřednictvím rodičů.

ZÁVĚR

Bakalářská práce byla napsána za účelem vytvoření, realizování a následné evaluace programu letní školy v přírodě. Teoretická část bakalářské práce se zaměřila na utřídění poznatků o organizaci a přípravě letní školy v přírodě, na utřídění právních předpisů a norem, které se této problematice týkají. Nikde není přímo uvedeno, jak a podle čeho má být škola v přírodě organizovaná a realizovaná. Záleží zde především na schopnostech a dovednostech učitelů, které jsou za celou přípravu a realizaci odpovědné.

Praktická část je pak zaměřena na samotnou realizaci letní školy v přírodě. Do detailů jsou rozepsány jednotlivé denní režimy a popsány denní aktivity, které měly za cíl seznámit děti s přírodním prostředím a jeho možnostmi. Děti si osahaly nejen nejrůznější druhy přírodnin a naučily se rozeznávat, co patří do živé a neživé přírody, ale hlavně si mohly inovativně vyzkoušet hry, které hrají běžně v prostředí mateřské školy, v přírodním prostředí, ať už se jedná o louku či les.

Vytýčených cílů a úkolů programu bylo dosaženo, což dokazuje i následná evaluace programu v závěru. Bakalářská práce obsahuje soupis her a námětů, jejichž prostřednictvím se děti seznamovaly s přírodou. Letní škola v přírodě poskytuje dětem nejen zpestření školního roku, ale také plní výchovně – vzdělávací cíle, které byly v tomto programu naplněny. Má důležitý význam zejména v sociální oblasti, kdy spolu děti vychází v jiném prostředí, při hrách kooperují a učí se respektovat pocity, přání a názory druhých. Důležitá je také interakce mezi dětmi, učitelkami a zdravotnicí, jako subjekty celého programu, kdy spolu tráví nadstandartní čas, než jak tomu je v prostředí mateřské školy.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. 2007. Psychologie pro učitele. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-273-7
- [2] FICHNOVÁ, Katarína a Eva SZOBIOVÁ. 2012. Rozvoj tvořivosti a klíčových kompetencí dětí: náměty k RVP pro předškolní vzdělávání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0195-3
- [3] GILBERTSON, Ken. 2006. Outdoor education: methods and strategies. Champaign, IL: Human kinetics. ISBN 0736047093
- [4] JANČAŘÍKOVÁ, Kateřina a Magdalena KAPUCIÁNOVÁ. 2013. Činnosti venku a v přírodě v předškolním vzdělávání. Praha: Raabe. ISBN 978-80-7496-071-0
- [5] KOŤÁTKOVÁ, Soňa. 2005. Hry v mateřské škole v teorii a praxi. Praha: Grada. ISBN 80-247-0852-3
- [6] PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. 2013. Pedagogický slovník. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0403-9
- [7] VÁGNEROVÁ, Marie. 2005. Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0956-8
- [8] vyhláška MŠMT ČR č. 108/2005 Sb., o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních,
- [9] vyhláška MZ ČR č. 106/2001 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti, která byla novelizovaná vyhláškou č. 148/2004 Sb.,
- [10] vyhláška MZ ČR č. 137/2004 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závazných,
- [11] vyhláška MZ ČR č. 252/2004 Sb., o požadavcích na pitnou vodu a rozsah a četnost její kontroly a stanovuje hygienické limity mikrobiologických, fyzikálních, chemických a jiných ukazatelů jakosti pitné vody včetně pitné vody balené a teplé vody.
- [12] vyhláška MZ ČR 135/2004 Sb., o hygienických požadavcích na koupaliště, sauny a hygienické limity písku v pískovištích,
- [13] vyhláška MZ ČR č. 464/2000 Sb., vymezuje hygienické požadavky na koupaliště, sauny a hygienické limity venkovních hracích ploch,

[14] vyhláška MZ ČR č. 6/2003 Sb., o hygienických limitech chemických, fyzikálních a biologických ukazatelů pro vnitřní prostředí pobytových místností některých staveb,

[15] vyhláška MŠMT č. 107/2008 Sb., která upravuje a mění vyhlášku č. 107/2005 Sb., o školním stravování.

[16] zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví,

[17] zákon č. 395/1991 Sb., o školských zařízeních,

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

RVP PV Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

MŠMT Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MŠ Mateřská škola

ZŠ Základní škola

ŠvP Škola v přírodě

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I

Příloha P II

Příloha P III

PŘÍLOHA P I: HAFÍKOVA KNÍŽKA

PŘÍLOHA P II: HAFÍKOVA MEDAILE

PŘÍLOHA III: DOTAZNÍK PRO RODIČE

Vážení rodiče,

obracím se na vás s prosbou o vyplnění krátkého dotazníku s cílem zjistit vaši spokojenost s organizací a průběhem letní školy v přírodě. Váš názor je pro nás důležitý, zejména pro zkvalitnění následných škol v přírodě, které budeme organizovat v budoucnu. Jde nám o spokojenost nejen vaší, ale především vašich dětí.

Své odpovědi označte, prosím, křížkem. Vyplnění dotazníku vám nezabere víc než 5 minut. Velice vám děkuji za ochotu a čas, který jste nad dotazníkem strávili.

1. Bylo Vaše dítě někdy v minulosti na škole v přírodě? ANONE
2. Chtělo Vaše dítě jet na letošní letní školu v přírodě? ANO.....NE
3. Měli jste dostatek informací o organizaci a programu letní školy v přírodě?
ANO.....NE
4. Vyhovovala Vám organizace letní školy v přírodě? ANO.....NE
5. Bylo Vaše dítě spokojené s účastí na letní škole v přírodě? ANO.....NE
6. Bylo Vaše dítě spokojené s ubytováním na letní škole v přírodě? ANO.....Ne
7. Vyhovovala Vašemu dítěti strava na letní škole v přírodě? ANO.....NE
8. Bylo Vaše dítě spokojené s náplní projektu letní školy v přírodě? ANO.....NE
9. Byly jste Vy a Vaše dítě spokojeni s personálním zabezpečením letní školy v přírodě?
ANO.....NE
10. Chcete, aby naše mateřská škola pořádala školy v přírodě i nadále? ANO.....NE

Děkuji Vám za čas, který jste vyplněním dotazníku strávili i za to, že jste se zúčastnili výzkumu ohledně Vaší spokojenosti s realizací letní školy v přírodě. Výsledky výzkumu Vám na vyžádání sdělíme. Přejeme Vám hezký den.

PŘÍLOHA P I: NÁZEV PŘÍLOHY